Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta)

2025. gada 8. maijā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patērētāju tiesību aizsardzība – Direktīva 93/13/EEK – Negodīgi noteikumi patērētāju līgumos – 2. panta b) punkts – Jēdziens "patērētājs" – Divējāda lietojuma līgums – Lauksaimnieks, kurš noslēdzis līgumu par tādas preces iegādi, kas paredzēta gan viņa lauku saimniecības, gan mājsaimniecības vajadzībām – Elektroenerģijas iekšējais tirgus – Direktīva 2009/72/EK – 3. panta 7. punkts – I pielikuma 1. punkta a) apakšpunkts – Mājsaimniecību lietotājs – Elektroenerģijas piegādes līgums uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu – Līgumsods par līguma priekšlaicīgu izbeigšanu – Valsts tiesiskais regulējums, kurā līgumsoda apmērs ir ierobežots ar "izmaksām un kompensācijām, kas izriet no līguma satura"

Lietā C-410/23 [*Pielatak*] [i]

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa, Polija) iesniegusi ar 2023. gada 26. maija lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2023. gada 3. jūlijā, tiesvedībā

I. ***SA***

pret

S. J.,

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs I. Jarukaitis [*I. Jarukaitis*] (referents), tiesneši N. Jēskinens [*N. Jääskinen*], A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], M. Kondinanci [*M. Condinanzi*] un R. Frendo [*R. Frendo*],

ģenerāladvokāts: A. Rants [*A. Rantos*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– Polijas valdības vārdā – *B. Majczyna*, pārstāvis,

* Tiesvedības valoda – poļu.

[i] Šīs lietas nosaukums ir izdomāts. Tas neatbilst neviena lietas dalībnieka reālajam personvārdam vai nosaukumam.

– Eiropas Komisijas vārdā – *O. Beynet*, *M. Owsiany-Hornung* un *T. Scharf*, pārstāves,

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.) 2. panta b) un c) punktu un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/72/EK (2009. gada 13. jūlijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/54/EK atcelšanu (OV 2009, L 211, 55. lpp.) 3. panta 5. un 7. punktu, kā arī I pielikuma 1. punkta a) un e) apakšpunktu.

2 Šis lūgums iesniegts tiesvedībā starp elektroenerģijas piegādātāju I. *SA* (turpmāk tekstā – "piegādātājs") un lauksaimnieku S. J. par līgumsoda samaksu par to, ka pēdējais minētais priekšlaicīgi izbeidza elektroenerģijas piegādes līgumu, ko šīs puses bija noslēgušas uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 93/13

3 Saskaņā ar Direktīvas 93/13 2. pantu:

"Šajā direktīvā:

[..]

b) "patērētājs" ir jebkura fiziska persona, kura līgumos, uz ko attiecas šī direktīva darbojas nolūkos, kas ir ārpus tās amata, nodarbošanās vai profesijas;

c) "pārdevējs vai piegādātājs" ir jebkura fiziska vai juridiska persona, kura šīs direktīvas aptvertos līgumos darbojas nolūkos, kas ir saistīti ar tās amatu, uzņēmējdarbību vai profesiju, neatkarīgi no tā, vai tas ir valsts vai privāts."

Direktīva 2009/72

4 Direktīvas 2009/72 3., 7., 8., 51., 52., 54. un 57. apsvērumā bija paredzēts:

"(3) Līgumā garantētās brīvības Savienības pilsoņiem [..] ir sasniedzamas vienīgi pilnībā atvērtā tirgū, kas ļauj visiem patērētājiem brīvi izvēlēties piegādātājus un visiem piegādātājiem brīvi veikt piegādes lietotājiem.

[..]

(7) [Eiropas] Komisijas 2007. gada 10. janvāra Paziņojumā [Eiropadomei un Eiropas Parlamentam] "Enerģētikas politika Eiropai" [COM(2007) 1, galīgā redakcija,] uzsvērts, cik svarīgi ir pabeigt elektroenerģijas iekšējā tirgus izveidi un pieņemt vienādus noteikumus visiem elektroenerģijas uzņēmumiem, kas veic uzņēmējdarbību [Eiropas] Kopienā. [..]

(8) Lai nodrošinātu konkurenci un elektroenerģijas piegādes par konkurētspējīgāko cenu, dalībvalstīm un valstu regulatīvajām iestādēm būtu jāveicina iespēja, ka jauni piegādātāji, kas piedāvā elektroenerģiju no dažādiem enerģijas avotiem, kā arī jauna veida elektroenerģijas piegādātāji var izmantot pārrobežu piekļuvi.

[..]

(51) Šajā direktīvā galvenā nozīme būtu jāpiešķir patērētāju interesēm, un pakalpojuma kvalitātei vajadzētu būt vienai no elektroenerģijas uzņēmumu galvenajām atbildībām. Būtu jāpastiprina un jānodrošina pašreizējās patērētāju tiesības, un tam būtu jāietver lielāka pārredzamība. Patērētāju aizsardzībai būtu jānodrošina, ka visi patērētāji plašākā Kopienas perspektīvā gūst labumu no konkurētspējīga tirgus. Patērētāju tiesību ievērošana būtu jāīsteno dalībvalstīm vai, ja dalībvalsts tā paredz, regulatīvajām iestādēm.

(52) Patērētājiem būtu jādara pieejama skaidra un saprotama informācija par viņu tiesībām saistībā ar enerģētikas nozari. [..]

[..]

(54) Efektīvi un visiem patērētājiem pieejami domstarpību izšķiršanas līdzekļi garantē patērētāju lielāku aizsardzību. [..]

[..]

(57) Godīgas konkurences veicināšanai un vieglai dažādu piegādātāju pieejamībai, kā arī jauna veida elektroenerģijas ražošanas sekmēšanai vajadzētu būt īpaši svarīgiem faktoriem dalībvalstīs, lai ļautu patērētājiem pilnībā izmantot iespējas, ko piedāvā liberalizēts elektroenerģijas iekšējais tirgus."

5 Šīs direktīvas 1. pantā "Priekšmets un darbības joma" bija noteikts:

"Ar šo direktīvu paredz kopīgus noteikumus elektroenerģijas ražošanai, pārvadei, sadalei un piegādei, kā arī patērētāju aizsardzības noteikumus, lai Kopienā uzlabotu un integrētu konkurētspējīgus elektroenerģijas tirgus. [..]"

6 Minētās direktīvas 2. pantā bija ietvertas šādas definīcijas:

"Šajā direktīvā:

[..]

7) "lietotājs" ir elektrības vairumtirgotājs vai tiešais lietotājs;

[..]

9) “tiešais lietotājs” ir lietotājs, kas pērk elektroenerģiju paša patēriņam;

10) “mājsaimniecību lietotājs” ir lietotājs, kas pērk elektroenerģiju mājsaimniecības patēriņam, bet ne saimnieciskai vai profesionālai darbībai;

11) “lietotājs, kas nav mājsaimniecību lietotājs” ir fiziska vai juridiska persona, kur[a] pērk elektroenerģiju patēriņam, kas nav mājsaimniecības patēriņš; tas ietver ražotājus un vairumtirgotājus;

12) “tiesīgais lietotājs” ir lietotājs, kam ir tiesības pirkt elektroenerģiju no brīvi izvēlēta piegādātāja 33. panta nozīmē;

[..].”

7 Šīs pašas direktīvas 3. panta “Sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistības un lietotāju aizsardzība” 5.–7. punktā bija paredzēts:

“5. Dalībvalstis nodrošina, ka:

a) ja lietotājs, ievērojot līguma noteikumus, vēlas mainīt piegādātāju, attiecīgais(-ie) operators(-i) maiņu veic trīs nedēļās; un

b) lietotājiem ir tiesības saņemt visus attiecīgos patēriņa datus.

Dalībvalstis nodrošina, ka šā punkta pirmās daļas a) un b) apakšpunktā minētās tiesības nediskriminējoši piešķir visiem lietotājiem attiecībā uz izmaksām, ieguldīto darbu vai laiku.

[..]

7. Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai aizsargātu tiešos lietotājus, un jo īpaši nodrošina pietiekamu aizsardzību neaizsargātiem lietotājiem. [..] Tās nodrošina patērētāju aizsardzību augstā līmenī, jo īpaši attiecībā uz pārredzamību, kas saistīta ar līguma noteikumiem un nosacījumiem, vispārīgu informāciju un domstarpību izšķiršanas kārtību. Dalībvalstis nodrošina to, ka tiesīgie lietotāji var viegli pāriet pie jauna piegādātāja. Vismaz attiecībā uz mājsaimniecību lietotājiem minētie pasākumi ietver I pielikumā minētos pasākumus.”

8 Direktīvas 2009/72 33. panta “Tirgus atvērtība un savstarpīgums” 1. punktā bija precizēts:

“Dalībvalstis nodrošina to, ka tiesīgie lietotāji ir:

[..]

c) no 2007. gada 1. jūlija – visi lietotāji.”

9 Šīs direktīvas 37. panta “Regulatīvās iestādes pienākumi un pilnvaras” 1. punktā bija noteikts:

“Regulatīvajai iestādei ir šādi pienākumi:

[..]

l) ievērot līgumisko brīvību attiecībā uz pārtraucamiem piegādes līgumiem, kā arī attiecībā uz ilgtermiņa līgumiem, ja tie ir saderīgi ar Kopienas tiesību aktiem un atbilst Kopienas politikas virzieniem;

[..].”

10 Minētās direktīvas I pielikuma “Patērētāju aizsardzības pasākumi” 1. punktā bija paredzēts:

“Neskarot Kopienas noteikumus par patērētāju aizsardzību, jo īpaši Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK (1997. gada 20. maijs) par patērētāju aizsardzību saistībā ar distances līgumiem (OV 1997, L 144, 19. lpp.) un [Direktīvu 93/13], šīs direktīvas 3. pantā minētie pasākumi ir paredzēti, lai nodrošinātu to, ka patērētāji:

a) ir tiesīgi slēgt līgumu ar elektroenerģijas piegādātāju, kurā norādīt[s]:

[..]

– līguma darbības ilgums, pakalpojumu un līguma atjaunošanas un pārtraukšanas noteikumi un tas, vai ir atļauta līguma laušana bez maksas,

[..]

Nosacījumi ir taisnīgi un labi zināmi iepriekš. Jebkurā gadījumā šī informācija būtu jāsniedz pirms līguma noslēgšanas vai apstiprināšanas. [..]

[..]

e) nemaksā par piegādātāja maiņu;

[..].”

11 Direktīva 2009/72 no 2021. gada 1. janvāra tika atcelta un aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2019/944 (2019. gada 5. jūnijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un ar ko groza Direktīvu 2012/27/ES (OV 2019, L 158, 125. lpp.) – atbilstoši Direktīvas 2019/944 72. panta pirmajai daļai.

Direktīva 2011/83/ES

12 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/83/ES (2011. gada 25. oktobris) par patērētāju tiesībām un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK (OV 2011, L 304, 64. lpp.) 17. apsvērumā noteikts:

“Patērētāja definīcijai būtu jāattiecas uz fiziskām personām, kuras rīkojas nesaistīti ar komercdarbību, uzņēmējdarbību, amatniecisko darbību vai profesiju. Tomēr divējāda lietojuma līgumu gadījumā, ja līgums ir noslēgts ar mērķi, kas daļēji ir saistīts un daļēji nav saistīts ar personas komercdarbību, un ar komercdarbību saistītais mērķis ir tik ierobežots, ka nav dominējošs līguma kopējā kontekstā, arī šāda persona būtu jāuzskata par patērētāju.”

Direktīva 2019/944

13 Saskaņā ar Direktīvas 2019/944 1. apsvērumu:

"[Direktīvā 2009/72] jāizdara vairāki grozījumi. Skaidrības labad minētā direktīva būtu jāpārstrādā."

14 Direktīvas 2019/944 12. pantā "Maiņas tiesības un noteikumi par maksām saistībā ar maiņu" 2. un 3. punktā paredzēts:

"2. Dalībvalstis nodrošina, ka vismaz no mājsaimniecības lietotājiem un mazajiem uzņēmumiem neiekasē nekādu maksu saistībā ar maiņu.

3. Atkāpjoties no 2. punkta, dalībvalstis var izvēlēties atļaut piegādātājiem vai tirgus dalībniekiem, kas iesaistīti agregēšanā, iekasēt no lietotājiem maksu par līguma izbeigšanu, ja minētie lietotāji pēc savas vēlēšanās izbeidz elektroenerģijas piegādes līgumus ar fiksētu termiņu, fiksētu cenu pirms līguma termiņa beigām, ar noteikumu, ka šādas maksas ir paredzētas līgumā, kuru patērētājs pēc savas vēlēšanās noslēdzis, un ka lietotājs par šādām maksām ir skaidri informēts pirms līguma noslēgšanas. Šādas maksas ir samērīgas un nepārsniedz tiešos ekonomiskos zaudējumus, kas rodas piegādātājam vai tirgus dalībniekam, kas iesaistīts agregēšanā, saistībā ar to, ka lietotājs izbeidz līgumu, ieskaitot izmaksas par visām grupētajām investīcijām vai pakalpojumiem, kas jau sniegti lietotājam saskaņā ar līgumu. Pierādīšanas pienākums par tiešo ekonomisko zaudējumu ir piegādātājam vai tirgus dalībniekam, kas iesaistīts agregēšanā, un regulatīvā iestāde vai jebkura cita kompetentā valsts iestāde uzrauga līguma izbeigšanas maksu pieļaujamību."

Polijas tiesības

15 1997. gada 10. aprīļa *ustawa – Prawo energetyczne* (Enerģētikas likums; *Dz. U.* Nr. 54, 348. pozīcija), redakcijā, kas piemērojama pamatlietā (turpmāk tekstā – "Enerģētikas likums"), 4.j panta 3.a punktā paredzēts:

"Tiešais lietotājs – nosūtot rakstveida paziņojumu enerģētikas uzņēmumam – var izbeigt līgumu, kurš noslēgts uz noteiktu laiku un saskaņā ar kuru enerģētikas uzņēmums tam piegādā gāzveida kurināmo vai elektroenerģiju, un sedz tikai tās izmaksas un kompensācijas, kas izriet no līguma satura."

16 1964. gada 23. aprīļa *ustawa – Kodeks cywilny* (Likums par Civilkodeksu; *Dz. U.* Nr. 16, 93. pozīcija), redakcijā, kas piemērojama pamatlietā (turpmāk tekstā – "Civilkodekss"), 483. panta 1. punktā noteikts:

"Līgumā var paredzēt, ka zaudējumu, kas radušies nefinansiālu saistību neizpildes vai nepienācīgas izpildes dēļ, atlīdzināšana tiek veikta, samaksājot noteiktu summu (līgumsodu)."

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

17 2017. gada 18. martā S. J. un piegādātājs noslēdza elektroenerģijas piegādes līgumu (turpmāk tekstā – "pamatlietā aplūkotais līgums"), kuram bija pievienots 1. pielikums un vispārīgie pārdošanas nosacījumi, kuri bija tā neatņemama sastāvdaļa.

18 Šī līguma 7. panta 2. punktā bija noteikts, ka tas ir noslēgts uz noteiktu laiku līdz 2021. gada 31. decembrim un ka elektroenerģijas piegāde sāksies 2018. gada 1. janvārī. Šī panta 6. punktā bija precizēts, ka it īpaši gadījumā, ja lietotājs minēto līgumu izbeidz pirms 2. punktā norādītā datuma, lietotājam būs jāmaksā līgumsods saskaņā ar principiem, kas izklāstīti vispārīgo pārdošanas nosacījumu VI punkta 1.–3. apakšpunktā. Kā noteikts tā 1. apakšpunktā, līgumsoda apmērs atbilda ieņēmumiem no neizmantotās elektroenerģijas, ko lietotājs šajā pašā līgumā deklarējis kā "paredzēto elektroenerģijas daudzumu" konkrētai piegādes vietai, par vienības cenu 60 Polijas zloti (PLN) (aptuveni 14 EUR) par megavatstundu (MWh). Neizmantotās elektroenerģijas daudzums tika aprēķināts kā vidējā elektroenerģijas patēriņa summa, kas aplēsta par katru mēnesi pēc pamatlietā aplūkotā līguma izbeigšanas un līdz šī 7. panta 2. punktā norādītā laikposma beigām. Patēriņa vietai paredzētais elektroenerģijas patēriņš bija 20 MWh gadā, un elektroenerģijas patēriņa vieta, kas noteikta šī līguma 1. pielikumā, bija S. J. lauku saimniecība.

19 Ar 2017. gada 5. maija vēstuli, kas piegādātājam paziņota 2017. gada 8. maijā, S. J. norādīja, ka atsakās no pamatlietā aplūkotā līguma, tādējādi izmantojot attiecībā uz patērētāju līgumiem paredzētās likumiskās atteikuma tiesības. Turklāt viņš iesniedza paziņojumu par atteikšanos no tiesiskām sekām, kuras izriet no līguma, kas noslēgts kļūdas dēļ, un apgalvoja, ka šis līgums nav spēkā.

20 2020. gada 22. maija vēstulē piegādātājs norādīja, ka uzskata šos paziņojumus par spēkā neesošiem. Tas izsniedza paziņojumu par parādu, piešķirot S. J. termiņu līdz 2020. gada 7. jūlijam, lai samaksātu 4 700,22 PLN (aptuveni 1128 EUR) kā līgumsodu, kā arī 2018. gada 5. martā datētu rēķinu par summu 254,33 PLN (aptuveni 61 EUR) un 2020. gada 8. janvārī datētu rēķina korekciju par summu 314,90 PLN (aptuveni 75 EUR) par laikposmā no 2018. gada 1. līdz 10. janvārim piegādāto elektroenerģiju.

21 Tā kā S. J. atteicās maksāt minētās summas, piegādātājs vērsās *Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie* (Varšavas rajona tiesa Varšavā, Polija), lūdzot piespriest S. J. tam samaksāt šīs summas. Minētā tiesa šo prasību noraidīja. Pirmkārt, tā uzskatīja, ka S. J. nav patērētāja statusa un ka tādējādi viņš nevarēja likumīgi atteikties no pamatlietā aplūkotā līguma, pamatojoties uz tiesisko regulējumu attiecībā uz patērētāju tiesību aizsardzību. Šajā ziņā tā tostarp norādīja, ka pamatlietā aplūkotajā līgumā kā patēriņa vieta ir norādīta S. J. lauku saimniecība un ka, lai gan, protams, pēdējais minētais bija norādījis, ka iegādātā elektroenerģija ir paredzēta arī viņa mājsaimniecības vajadzībām, ar to nepietiek, lai S. J. kvalificētu par patērētāju, jo šajā līgumā bija noteikts, ka tas ir paredzēts personām, kurām nav patērētāja statusa. Minētā tiesa uzskata, ka lietotājiem, kuriem nav patērētāja statusa, domātā piedāvājuma izmantošana pati par sevi pierāda, ka S. J. pamatlietā aplūkoto līgumu bija noslēdzis kā pārdevējs vai piegādātājs un ka šis līgums bija tieši saistīts ar viņa profesionālo darbību, proti, viņa lauku saimniecību.

22 Otrkārt, šī pati tiesa piemēroja Enerģētikas likuma 4.j panta 3.a punktu, bet tomēr uzskatīja, ka prasība samaksāt līgumsodu nav apmierināma, ņemot vērā, ka saskaņā ar Civilkodeksa 483. panta 1. punktu šāds līgumsods var tikt paredzēts tikai nefinansiālu saistību neizpildes vai nepienācīgas izpildes gadījumā, savukārt šajā gadījumā pircēja izpildījuma priekšmets elektroenerģijas pārdošanas gadījumā ir finansiāls izpildījums, proti, cenas samaksa.

23 Turklāt maksājuma pieprasījumi par patērēto elektroenerģiju tika noraidīti kā nepamatoti, jo piegādātājs nebija piegādājis nekādu elektroenerģijas daudzumu.

24 Piegādātājs par šo spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību iesniedzējtiesā – *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa, Polija). Tas it īpaši atsaucas uz Enerģētikas likuma 4.j panta 3.a punkta un Civilkodeksa 483. panta 1. punkta pārkāpumu.

25 Iesniedzējtiesa izklāsta, ka saskaņā ar S. J. paziņojumiem elektroenerģijas uzņēmuma pārstāvji 2017. gada 18. martā ieradās tā lauku saimniecībā un izteica viņam elektroenerģijas piegādes piedāvājumu. Pēc pārstāvju ieteikuma viņš esot parakstījis viņam iedotās neaizpildītās veidlapas un 2017. gada aprīļa beigās esot saņēmis pamatlietā aplūkotā līguma eksemplāru, kurā, pirmkārt, dati un pielikumi atšķīrās no viņam saistībā ar izteikto piedāvājumu sniegtajiem datiem un pielikumiem un, otrkārt, informācija par paredzēto elektroenerģijas patēriņu bija norādīta patvaļīgi. Tieši tādēļ ar 2017. gada 5. maija vēstuli viņš pauda vēlmi atteikties no šī līguma.

26 Šajā kontekstā iesniedzējtiesa jautā, pirmām kārtām, vai S. J. ir pārdevēja vai piegādātāja vai tomēr patērētāja statuss un vai līdz ar to viņa atteikums bija spēkā esošs. Šajā ziņā tā it īpaši norāda, ka *Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie* (Varšavas rajona tiesa Varšavā) ir konstatējusi, ka pamatlietā aplūkotajā līgumā kā adresāts ir minēta S. J. "lauku saimniecība" un ka, pamatojoties vienīgi uz šī līguma 2. panta 4. punktu, kurā noteikts, ka minētais līgums ir paredzēts personām, kurām nav patērētāja statusa, pēdējā minētā tiesa ir secinājusi, ka S. J. nav šāda statusa. Tā arī norāda, ka saskaņā ar Polijas tiesībām lauksaimnieks ir jāuzskata par pārdevēju vai piegādātāju, ja vien viņš savu lauku saimniecību nepārvalda savām vajadzībām.

27 Lai gan, protams, saskaņā ar Tiesas judikatūru patērētāja vai tomēr pārdevēja vai piegādātāja statuss Direktīvas 93/13 izpratnē jānosaka, ņemot vērā funkcionālu kritēriju, atbilstoši kuram jāizvērtē, vai attiecīgās līgumattiecības iekļaujas darbībās, kas nav saistītas ar profesionālās darbības veikšanu, šāda funkcionāla nošķiršana konkrētajā gadījumā tomēr neesot iespējama, jo neesot apstrīdams, ka pamatlietā aplūkotā līguma priekšmets bija S. J. veikta elektroenerģijas iegāde gan attiecīgās lauku saimniecības vajadzībām, gan S. J. mājsaimniecības vajadzībām. Tā turklāt norāda, ka divējāda lietojuma līgumi nav minēti Direktīvā 93/13 un ka, lai gan Direktīvas 2011/83 17. apsvērums attiecas uz šāda veida līgumiem, Tiesa, it īpaši 2005. gada 20. janvāra spriedumā *Gruber* (C-464/01, EU:C:2005:32), lai noteiktu, vai šāda līguma parakstītājs var tikt uzskatīts par patērētāju, esot izmantojusi kritērijus, kas atšķiras no 17. apsvērumā minētajiem.

28 Ņemot vērā šos apstākļus, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, kā interpretēt jēdzienu "patērētājs" Direktīvas 93/13 2. panta b) punkta izpratnē, ja attiecīgā līguma mērķis ir daļēji privāts un daļēji saistīts profesionālo darbību.

29 Otrām kārtām, konstatējusi, ka, ņemot vērā pamatlietā aplūkotā līguma noslēgšanas datumu, tieši Direktīva 2009/72 ir piemērojama, lai atrisinātu tajā izskatāmo strīdu, iesniedzējtiesa norāda, ka iespēja brīvi mainīt elektroenerģijas piegādātāju, kā arī patērētāju īpašā aizsardzība ir viens no šajā direktīvā formulētajiem principiem un ka iespēja atteikties no līguma ir cieši saistīta ar piegādātāja maiņu. Iespēja noteikt maksu lietotājam gadījumā, ja tas izbeidz uz noteiktu laiku noslēgtu elektroenerģijas piegādes līgumu, tās ieskatā ir problemātiska, ņemot vērā garantiju brīvi mainīt elektroenerģijas piegādātāju.

30 No Direktīvas 2009/72 3. panta 7. punkta un I pielikuma izrietot, ka lietotājam, kuram ir patērētāja statuss, par piegādātāja maiņu vai līguma izbeigšanu nav jāmaksā. Turklāt 3. panta 7. punkts nozīmējot, ka ir jānodrošina iespēja patērētājam viegli mainīt piegādātāju – bez diskriminācijas izmaksu ziņā un iespējas radīt finansiālus zaudējumus, kas būtu patvaļīga diskriminācija attiecībā pret citiem piegādātājiem tādējādi, ka lietotājs faktiski nevarētu mainīt piegādātāju.

31 Tomēr Enerģētikas likuma 4.j panta 3.a punktā, kurā paredzēta iespēja noteikt maksu lietotājam uz noteiktu laiku noslēgta līguma priekšlaicīgas izbeigšanas gadījumā, neesot ietverts atbrīvojums patērētājiem. Tādējādi rodoties jautājums, vai šis likums ir pretrunā Direktīvai 2009/72, it īpaši tās I pielikuma 1. punkta a) un e) apakšpunktā paredzētajam augstajam patērētāju aizsardzības līmenim, uz kuru attiecas šīs direktīvas 51. apsvērums. Šajā ziņā iesniedzējtiesa uzsver, ka Polijas tiesībās ir atļauts piemērot līgumsodus, bet nav paredzēti kritēriji to aprēķināšanai, it īpaši attiecībā uz samērīgumu ar izmaksām, radītajiem riskiem vai nodarītajiem zaudējumiem, un tas esot pretrunā tostarp minētās direktīvas 3. panta 7. punktā noteiktajām prasībām. Praksē šādi līgumsodi varot būt vienādi ar izmaksām, kas, iespējams, tiek iekasētas par elektroenerģijas piegādi, par kuru ir panākta vienošanās, un tas faktiski esot šķērslis iespējai izbeigt šādus līgumus.

32 Šādos apstākļos *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [Direktīvas 93/13] 2. panta b) un c) punkts un tajos ietvertā [jēdziena] ["patērētājs"] definīcija, kā arī Direktīvas [2011/83] 17. apsvērums ir attiecināmi arī uz lauksaimnieku, kurš ir noslēdzis līgumu par elektroenerģijas iegādi gan lauku saimniecības, gan mājsaimniecības vajadzībām?

2) Vai [Direktīvas 2009/72] 3. panta 5. un 7. punkts, 51. apsvērums, kā arī I pielikuma 1. punkta a) un e) apakšpunkts, kuros paredzēts, ka no patērētājiem, tiem izbeidzot līgumu par elektroenerģijas pakalpojumu sniegšanu, nevar iekasēt nekādu maksu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj iespēju piemērot elektroenerģijas lietotājam, kuram ir patērētāja statuss, līgumsodu par tāda elektroenerģijas piegādes līguma izbeigšanu, kas noslēgts uz noteiktu laiku [(Enerģētikas likuma 4.j panta 3.a punkts)]?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

33 Vispirms jānorāda – lai gan pirmā jautājuma formulējumā iesniedzējtiesa atsaucas ne tikai uz Direktīvas 93/13 2. panta b) punktu, kurā definēts jēdziens "patērētājs" šīs direktīvas izpratnē, bet arī uz šī panta c) punktu, kurā definēts jēdziens "pārdevējs vai piegādātājs" minētās direktīvas izpratnē, no šī formulējuma, kā arī no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izriet, ka šai tiesai vajadzīga tikai jēdziena "patērētājs" interpretācija.

34 Šādos apstākļos jāsaprot, ka ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 93/13 2. panta b) punkts, lasot to kopsakarā ar Direktīvas 2011/83 17. apsvērumu, jāinterpretē tādējādi, ka jēdziens "patērētājs" šīs tiesību normas izpratnē attiecas uz lauksaimnieku, kurš ir noslēdzis līgumu par tādas elektroenerģijas iegādi, kas paredzēta gan viņa lauku saimniecības, gan mājsaimniecības vajadzībām.

35 Saskaņā ar Direktīvas 93/13 2. panta b) punktu "patērētājs" ir jebkura fiziska persona, kura līgumos, uz ko attiecas šī direktīva, darbojas nolūkos, kuri nav saistīti ar tās amatu, nodarbošanos vai profesiju.

36 Šajā ziņā Tiesa vairākkārt ir nospriedusi, ka jēdzienam "patērētājs" 2. panta b) punkta izpratnē ir objektīvs raksturs un tas nav atkarīgs no konkrētajām zināšanām, kas attiecīgajai personai var būt, vai tās rīcībā faktiski esošās informācijas. Tādējādi attiecīgās personas "patērētāja" statuss

jānosaka, ņemot vērā funkcionālu kritēriju, kas paredz izvērtēt, vai attiecīgās līgumiskās attiecības ietilpst darbībās, kuras nav saistītas ar amata, nodarbinātības vai profesijas īstenošanu (šajā nozīmē skat. rīkojumu, 2015. gada 19. novembris, *Tarcău*, C-74/15, EU:C:2015:772, 27. punkts, un spriedumu, 2023. gada 8. jūnijs, YYY. (Jēdziens "patērētājs"), C-570/21, EU:C:2023:456, 30. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

37 Attiecībā uz jautājumu, vai un – ja atbilde ir apstiprinoša – kādos gadījumos persona, kura ir noslēgusi divējāda lietojuma līgumu, proti, līgumu par preci vai pakalpojumu, kas paredzēts lietošanai, kura daļēji ir saistīta ar tās profesionālo darbību un tātad tikai daļēji nav saistīta ar šo darbību, tomēr var ietilpt jēdzienā "patērētājs" minētā 2. panta b) punkta izpratnē, Tiesa jau ir norādījusi, ka, lai gan šīs tiesību normas formulējums vien neļauj to noteikt, konteksts, kādā iekļaujas minētā tiesību norma, neizslēdz, ka noteiktos gadījumos fiziska persona, kas noslēdz šādu līgumu, varētu tikt kvalificēta kā "patērētājs" šīs pašas tiesību normas izpratnē (šajā nozīmē skat. spriedumu 2023. gada 8. jūnijs, YYY. (Jēdziens "patērētājs"), C-570/21, EU:C:2023:456, 31.–39. punkts).

38 Šajā ziņā Tiesa ir nospriedusi – lai nodrošinātu Savienības likumdevēja izvirzīto mērķu ievērošanu patērētāju līgumu jomā, kā arī Savienības tiesību konsekvenci, it īpaši jāņem vērā Direktīvas 2011/83 17. apsvērumā ietvertais jēdziens "patērētājs", kurā paskaidrota Savienības likumdevēja griba attiecībā uz jēdziena "patērētājs" definīciju divējāda lietojuma līgumu gadījumā un no kura izriet, ka tad, ja līgums ir noslēgts ar mērķi, kas tikai daļēji ir saistīts ar attiecīgās personas profesionālo darbību, un ja ar profesionālo darbību saistītais mērķis ir tik ierobežots, ka tas līguma kopējā kontekstā nav dominējošs, šāda persona būtu jāuzskata par patērētāju (šajā nozīmē skat. spriedumu 2023. gada 8. jūnijs, YYY. (Jēdziens "patērētājs"), C-570/21, EU:C:2023:456, 40.–45. punkts).

39 Turklāt Tiesa atgādināja, ka Direktīvā 93/13 ietverto tiesību normu imperatīvais raksturs un īpašās patērētāju aizsardzības prasības – lai nodrošinātu tās lietderīgo iedarbību – prasa plašu jēdziena "patērētājs" šīs direktīvas 2. panta b) punkta izpratnē interpretāciju (šajā nozīmē skat. spriedumu 2023. gada 8. jūnijs, YYY. (Jēdziens "patērētājs"), C-570/21, EU:C:2023:456, 46. punkts).

40 Šajā kontekstā Tiesa ir arī uzsvērusi, ka, tā kā Direktīvas 93/13 2. panta b) punkta mērķis ir aizsargāt patērētājus negodīgu līguma noteikumu gadījumā, jēdziena "patērētājs" šaura interpretācija, kāda izvēlēta 2005. gada 20. janvāra spriedumā *Gruber* (C-464/01, EU:C:2005:32), lai noteiktu 1968. gada 27. septembra Konvencijas par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komerclietās (OV 1972, L 299, 32. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Pievienošanās konvencijām atbilstoši Eiropas Savienības secīgai paplašināšanai, 13.–15. pantā paredzēto izņēmuma jurisdikcijas noteikumu piemērojamību, divējāda lietojuma līguma gadījumā pēc analoģijas nevar tikt paplašināti attiecināta uz jēdzienu "patērētājs" Direktīvas 93/13 2. panta b) punkta izpratnē (spriedums, 2023. gada 8. jūnijs, YYY. (Jēdziens "patērētājs"), C-570/21, EU:C:2023:456, 51. punkts).

41 Ņemot vērā iepriekš minēto, Tiesa ir nospriedusi, ka Direktīvas 93/13 2. panta b) punkts jāinterpretē tādējādi, ka jēdziens "patērētājs" šīs tiesību normas izpratnē attiecas uz personu, kas ir noslēgusi kredītlīgumu ar nolūku to daļēji izmantot saistībā ar tās profesionālo darbību un daļēji – ar to nesaistītā veidā, kopā ar citu aizņēmēju, kurš nav rīkojies savas profesionālās darbības ietvaros, ja profesionālais mērķis ir tik ierobežots, ka šī līguma kopējā kontekstā tas nav dominējošs (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2023. gada 8. jūnijs, YYY. (Jēdziens "patērētājs"), C-570/21, EU:C:2023:456, 53. punkts).

42 No iepriekš minētā izriet – lai noteiktu, vai fiziska persona, kas noslēdz divējāda lietojuma līgumu, uz kuru attiecas Direktīva 93/13, rīkojas nolūkos, kas nav saistīti ar tās amatu, nodarbošanos vai profesiju, un līdz ar to ietilpst jēdzienā "patērētājs" Direktīvas 93/13 2. panta b) punkta izpratnē, jāpārbauda, vai šī līguma profesionālais mērķis ir tik ierobežots, ka tas nav dominējošs tā kopējā kontekstā.

43 Atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai valsts tiesai, kas izskata strīdu par līgumu, uz kuru var attiekties Direktīvas 93/13 direktīvas piemērošanas joma, ņemot vērā visus pierādījumus un it īpaši šī līguma noteikumus, jāpārbauda, vai attiecīgo personu var kvalificēt kā "patērētāju" šīs direktīvas izpratnē. Lai to izdarītu, valsts tiesai jāņem vērā visi lietas apstākļi, un it īpaši preces vai pakalpojuma, kas ir šī līguma priekšmets, raksturs, kuri varētu parādīt, kādam mērķim šī prece vai šis pakalpojums ir iegādāts (spriedums, 2023. gada 8. jūnijs, YYY. (Jēdziens "patērētājs"), C-570/21, EU:C:2023:456, 55. punkts un tajā minētā judikatūra).

44 Tas pats attiecas uz gadījumu, kad runa ir par divējāda lietojuma līgumu, lai novērtētu, pirmkārt, katras no šāda līguma divām daļām tvērumu šī līguma kopējā kontekstā un, otrkārt, šī līguma dominējošo mērķi. Tādējādi, ja runa ir par divējāda lietojuma līgumu, valsts tiesai jāpārbauda visi apstākļi, kas saistīti ar attiecīgo līgumu, un, pamatojoties uz tās rīcībā esošajiem objektīvajiem pierādījumiem, jānovērtē, kādā mērā šī līguma profesionālais vai neprofesionālais mērķis ir dominējošs tā kopējā kontekstā (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2023. gada 8. jūnijs, YYY. (Jēdziens "patērētājs"), C-570/21, EU:C:2023:456, 56. un 58. punkts).

45 Līdz ar to, lai gan ir jāņem vērā attiecīgā līguma noteikumi, ar tiem vien nepietiek, lai noteiktu, vai, noslēdzot šādu divējāda lietojuma līgumu, attiecīgā fiziskā persona ir vai nav rīkojusies, lai īstenotu tādus mērķus, kuri nav saistīti ar tās profesionālo darbību. Tomēr, ņemot vērā pamatlietā aplūkotā līguma, kas attiecas uz elektroenerģijas iegādi, priekšmetu, jāprecizē, ka pušu paredzētā augsta ikgadējā elektroenerģijas patēriņa aplēse var atklāt, ka profesionālais mērķis ir dominējošs, savukārt zema patēriņa aplēse var liecināt par to, ka dominējošais mērķis ir izmantošana mājsaimniecībā.

46 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo jautājumu jāatbild, ka Direktīvas 93/13 2. panta b) punkts, lasot to kopsakarā ar Direktīvas 2011/83 17. apsvērumu, jāinterpretē tādējādi, ka jēdziens "patērētājs" šīs tiesību normas izpratnē attiecas uz lauksaimnieku, kurš līgumu par elektroenerģijas iegādi noslēdzis gan lauku saimniecības, gan mājsaimniecības vajadzībām, ja šī līguma mērķis, kurš saistīts ar profesionālo darbību, ir tik ierobežots, ka tas nav dominējošs minētā līguma kopējā kontekstā.

Par otro jautājumu

47 Vispirms jānorāda, ka lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu nav norādīts, kādā ziņā otrā jautājuma formulējumā minētā Direktīvas 2009/72 3. panta 5. punkta interpretācijai būtu nozīme strīda pamatlietā atrisināšanā. Proti, saskaņā ar 5. punkta a) un b) apakšpunktu dalībvalstis nodrošina, ka, pirmkārt, ja lietotājs atbilstoši līguma noteikumiem un nosacījumiem vēlas mainīt piegādātāju, attiecīgais operators vai operatori trīs nedēļu laikā veic šīs izmaiņas un, otrkārt, lietotājiem ir tiesības saņemt visus attiecīgos datus par savu patēriņu, jo šīs tiesības lietotājiem ir jāpiešķir bez diskriminācijas attiecībā uz izmaksām, ieguldījumu un laiku.

48 No šī lūguma izriet, ka līgums pamatlietā ticis izbeigts pirms datuma, kad tas stājās spēkā, un pirms notikusi jebkāda elektroenerģijas piegāde saskaņā ar šo līgumu. Šādos apstākļos un tā kā iesniedzējtiesa šajā ziņā nav sniegusi nekādus paskaidrojumus, nekas nenorāda, kādā ziņā

pamatlieta attiektos uz piegādātāja maiņas gadījumu. Tāpat nekas neliecina par to, ka šis strīds attiektos uz piegādātāja veiktu patēriņa datu paziņošanu. Turklāt tiesības viegli mainīt piegādātāju, kuras saskaņā ar Direktīvas 2009/72 2. panta 12. punktu, lasot kopsakarā ar tās 33. pantu, kopš 2007. gada 1. jūlija ir visiem lietotājiem šīs direktīvas 2. panta 7. punkta izpratnē un attiecībā uz kurām iesniedzējtiesa pauž šaubas, pamatojot otro jautājumu, ir īpaši paredzētas minētās direktīvas 3. panta 7. punktā, kas arī ir šī jautājuma priekšmets.

49 Tāpat lūgtā Direktīvas 2009/72 I pielikuma 1. punkta e) apakšpunkta interpretācija, kas arī ir minēta otrā jautājuma formulējumā, nešķiet nepieciešama pamatlietas atrisināšanai. Proti, šī tiesību norma attiecas uz elektroenerģijas piegādātāja maiņas gadījumu, lai gan, kā konstatēts šī sprieduma iepriekšējā punktā, lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu nav norādīts, kādā ziņā šis strīds attiektos uz šādu gadījumu.

50 Turpinājumā jāatgādina, ka jēdziens "patērētājs", ko iesniedzējtiesa izmanto otrā jautājuma formulējumā, Direktīvā 2009/72 nav definēts, bet Tiesa jau ir konstatējusi, ka, tā kā konkrētā šīs direktīvas tiesību normā nav norādes par pretējo, šim jēdzienam šajā direktīvā ir plaša nozīme un tas principā aptver jebkuru "tiešo lietotāju" minētās direktīvas 2. panta 9. punkta izpratnē, proti, gan "mājsaimniecību lietotājus" 2. panta 10. punkta izpratnē, gan "lietotājus, kas nav mājsaimniecību lietotāji" minētā 2. panta 11. punkta izpratnē (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2024. gada 11. janvāris, G (Maksa par līguma izbeigšanu pirms termiņa), C-371/22, EU:C:2024:21, 35. punkts).

51 Tomēr no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka iesniedzējtiesas neskaidrību pamatā ir Direktīvas 2009/72 I pielikuma 1. punkta a) apakšpunkta piektajā ievilkumā minētā pasākuma tvērums. Konkrētāk, kā izriet no šīs direktīvas 3. panta 7. punkta pēdējā teikuma, I pielikums attiecas uz "mājsaimniecību lietotājiem" minētās direktīvas 2. panta 10. punkta izpratnē.

52 Visbeidzot – no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem izriet, ka pamatlietā aplūkotais līgums tika noslēgts ne tikai uz noteiktu laiku, bet arī par fiksētu cenu par visu šī līguma darbības laiku.

53 Ņemot vērā šos elementus, jāuzskata, ka ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2009/72 3. panta 7. punkts un I pielikuma 1. punkta a) apakšpunkts, lasot tos kopsakarā ar šīs direktīvas 51. apsvērumu, jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā ir atļauts mājsaimniecību lietotājam piemērot līgumsodu, ja tas priekšlaicīgi izbeidz uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu noslēgtu elektroenerģijas piegādes līgumu.

54 Interpretējot Savienības tiesību normu, jāņem vērā ne tikai tās teksts, bet arī konteksts un šo normu ietverošā tiesiskā regulējuma mērķi (spriedumi, 2005. gada 7. jūnijs, *VEMW* u.c., C-17/03, EU:C:2005:362, 41. punkts, kā arī 2024. gada 11. janvāris, G (Maksa par līguma izbeigšanu pirms termiņa), C-371/22, EU:C:2024:21, 32. punkts).

55 Pirmām kārtām, attiecībā uz to tiesību normu formulējumu, kuru interpretācija tiek lūgta, jāatgādina, ka Direktīvas 2009/72 3. panta 7. punktā ir noteikts, ka dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai aizsargātu tiešos lietotājus, nodrošina patērētāju aizsardzību augstā līmenī, jo īpaši saistībā ar līguma noteikumu un nosacījumu pārredzamību, vispārīgu informāciju un domstarpību izšķiršanas kārtību un nodrošina, ka tiesīgie lietotāji var viegli pāriet pie cita piegādātāja. Šajā tiesību normā turklāt ir noteikts, ka vismaz attiecībā uz mājsaimniecību lietotājiem šie pasākumi ietver šīs direktīvas I pielikumā paredzētos pasākumus.

56 Kā izriet no I pielikuma 1. punkta a) apakšpunkta piektā ievilkuma, to vidū ir pasākumi, kuri paredzēti, lai lietotājiem nodrošinātu tiesības, ka ar elektroenerģijas piegādātāju noslēgtā līgumā tostarp būtu paredzēts noteikums, ka "ir atļauta līguma laušana bez maksas".

57 Tomēr no dažādu Direktīvas 2009/72 valodu versiju salīdzinājuma izriet, ka tikai franču valodas versijā šajā tiesību normā ir norādīts, ka vismaz attiecībā uz mājsaimniecību lietotājiem dalībvalstīm ir jāveic pasākumi, kuru mērķis ir nodrošināt, lai līgumā, ko lietotāji noslēdz ar elektroenerģijas piegādātāju, būtu paredzētas viņu tiesības izbeigt līgumu bez maksas. Proti, visās citās šīs direktīvas valodu versijās minētajā tiesību normā būtībā ir tikai norādīts, ka vismaz attiecībā uz mājsaimniecību lietotājiem dalībvalstīm ir jāveic pasākumi, kuru mērķis ir nodrošināt, lai lietotājiem būtu tiesības uz līgumu, kas noslēgts ar elektroenerģijas piegādātāju, kurā precizēts, vai šo līgumu ir iespējams izbeigt bez maksas.

58 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru vienā no Savienības tiesību normas valodu versijām lietotais formulējums nevar būt vienīgais šīs normas interpretācijas pamats vai tam šajā ziņā nav piešķirama prioritāra nozīme salīdzinājumā ar citu valodu versijām. Nepieciešamība vienveidīgi piemērot un līdz ar to interpretēt Eiropas Savienības tiesību aktu nepieļauj, ka tiek ņemta vērā tikai viena no tā versijām atsevišķi, bet gan prasa, lai tas tiktu interpretēts atbilstoši tā tiesiskā regulējuma vispārējai sistēmai un mērķim, kuras elements tas ir (spriedums, 2022. gada 30. jūnijs, *Allianz Elementar Versicherung*, C-652/20, EU:C:2022:514, 36. punkts un tajā minētā judikatūra).

59 Turklāt jāatgādina, ka Direktīvas 2009/72 I pielikuma 1. punkta a) apakšpunkta pēdējā daļā ir precizēts, ka līguma nosacījumi ir taisnīgi un par tiem paziņo iepriekš, un ka šajā tiesību normā minētā informācija katrā ziņā būtu jāsniedz pirms līguma noslēgšanas vai apstiprināšanas.

60 No šiem elementiem izriet, ka Direktīvas 2009/72 3. panta 7. punkta un I pielikuma 1. punkta a) apakšpunkta formulējumā ir norādīts, ka vismaz attiecībā uz mājsaimniecību lietotājiem dalībvalstīm ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu, ka šie lietotāji, ja tie to vēlas, var viegli nomainīt piegādātāju. Turklāt tām ir jāveic nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu, ka līguma noteikumi ir taisnīgi, kā arī skaidri formulēti un iepriekš paziņoti, lai lietotājs varētu saprast to piemērojamību pirms līguma parakstīšanas un brīvi un apzināti tam piekrist, tādējādi izpildot pārskatāmības nosacījumu, kas noteikts šajā formulējumā, un lai pastāvētu strīdu, kas varētu rasties starp šiem lietotājiem un elektroenerģijas piegādātājiem, izšķiršanas mehānisms.

61 Savukārt šo tiesību normu formulējums neļauj noteikt, vai tās izslēdz iespēju dalībvalstīm savā valsts tiesiskajā regulējumā paredzēt, ka mājsaimniecību lietotājam var tikt piemērots līgumsods, ja tas priekšlaicīgi izbeidz elektroenerģijas piegādes līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu.

62 Šajā ziņā it īpaši jānorāda – tas, ka valsts tiesiskajā regulējumā ir atļauts šādā līgumā paredzēt, ka līgumsods būs jāmaksā gadījumā, ja lietotājs to izbeidz priekšlaicīgi, ne vienmēr ir šķērslis, lai šis lietotājs faktiski varētu viegli mainīt piegādātāju, kā paredzēts Direktīvas 2009/72 3. panta 7. punkta formulējumā, ja vien šajā tiesiskajā regulējumā ir ietverti instrumenti, kas ļauj nodrošināt šī sprieduma 60. punktā minēto nosacījumu ievērošanu un it īpaši kontrolēt šāda soda apmēru (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2024. gada 11. janvāris, G (Maksa par līguma izbeigšanu pirms termiņa), C-371/22, EU:C:2024:21, 37. punkts). Proti, tieši šī summa, nevis pati šāda soda esamība principā var būt šķērslis šādai maiņai.

63 Otrām kārtām, attiecībā uz kontekstu, kādā iekļaujas Direktīvas 2009/72 3. panta 7. punkts un I pielikuma 1. punkta a) apakšpunkts, vispirms jānorāda, ka šīs direktīvas 3. panta 5. punktā ir precizēts, ka piegādātāja maiņa notiek, ievērojot līguma noteikumus un nosacījumus. Šajā pašā ziņā minētās direktīvas 37. panta 1. punkta l) apakšpunktā regulatīvajām iestādēm ir noteikts pienākums ievērot līgumisko brīvību attiecībā uz pārtraucamiem piegādes līgumiem, kā arī uz ilgtermiņa līgumiem, ja tie ir saderīgi ar Savienības tiesībām un atbilst Savienības politikas virzieniem.

64 Turpinot – ir taisnība, ka saskaņā ar Direktīvas 2009/72 I pielikuma 1. punkta e) apakšpunktu, lasot to kopsakarā ar tās 3. panta 7. punktu, dalībvalstīm vismaz attiecībā uz mājsaimniecību lietotājiem ir jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka šie lietotāji "nemaksā par piegādātāja maiņu". Tomēr no tā nevar secināt, ka Direktīvai 2009/72 principā ir pretrunā līgumsoda piemērošana gadījumā, ja mājsaimniecību lietotājs priekšlaicīgi izbeidz elektroenerģijas piegādes līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu.

65 Proti, uzskats, ka Direktīvas 2009/72 I pielikuma 1. punkta e) apakšpunkts nozīmē, ka pat tad, ja mājsaimniecību lietotājs priekšlaicīgi izbeidz elektroenerģijas piegādes līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, tam nekad nevarētu piemērot līgumsodu, būtu pretrunā I pielikuma 1. punkta a) apakšpunkta piektā ievilkuma formulējumam lielākajā daļā valodu versiju un saskaņā ar tās valodas versiju, kas tiktu izmantota, atņemtu šai pēdējai tiesību normai lietderīgo iedarbību vai izraisītu pretrunu Direktīvā 2009/72.

66 Ja Savienības tiesību normu var interpretēt dažādi, priekšroka dodama interpretācijai, kas saglabā tās lietderīgo iedarbību (spriedumi, 2000. gada 24. februāris, Francija/Komisija, C-434/97, EU:C:2000:98, 21. punkts, un 2023. gada 23. novembris, *EVN Business Service* u.c., C-480/22, EU:C:2023:918, 37. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra). Turklāt saskaņā ar vispārīgo interpretācijas principu tiesību norma, ciktāl tas ir iespējams, jāinterpretē tā, lai netiktu apdraudēta tās spēkā esamība (spriedumi, 2001. gada 4. oktobris, Itālija/Komisija, C-403/99, EU:C:2001:507, 37. punkts, kā arī 2023. gada 21. septembris, *Stappert Deutschland*, C-210/22, EU:C:2023:693, 47. punkts un tajā minētā judikatūra).

67 Līdz ar to jāuzskata, ka iespējamās Direktīvas 2009/72 I pielikuma 1. punkta e) apakšpunktā paredzētās piegādātāja maiņas maksas atšķiras no šīs tiesību normas a) apakšpunktā minētajām maksām, kas saistītas ar līguma laušanu, un ka I pielikuma 1. punkta e) apakšpunkts principā neizslēdz, ka dalībvalstis savos tiesību aktos saglabā iespēju paredzēt, ka mājsaimniecību lietotājam var tikt piemērots līgumsods, ja tas priekšlaicīgi izbeidz elektroenerģijas piegādes līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu.

68 Turklāt tieši šajā nozīmē Savienības likumdevējs ir skaidri paudis viedokli, pieņemot Direktīvu 2019/944 – kā nepārprotami izriet no šīs direktīvas 12. panta 2. un 3. punkta –, kas saskaņā ar tās 1. apsvērumu ir Direktīvas 2009/72 pārstrādāta redakcija un no 2021. gada 1. janvāra to aizstāj.

69 Visbeidzot – Direktīvas 2009/72 51. apsvērumā ir tikai norādīts, pirmkārt, ka šīs direktīvas centrā vajadzētu būt patērētāju interesēm un ka pakalpojuma kvalitāte ir elektroenerģijas uzņēmumu galvenā atbildība; otrkārt, ka būtu jāstiprina un jāgarantē esošās patērētāju tiesības un jāietver lielāka pārredzamība; treškārt, ka patērētāju aizsardzībai būtu jānodrošina, ka visi patērētāji gūst labumu no konkurētspējīga tirgus, un, ceturtkārt, ka dalībvalstīm vai, ja dalībvalsts to paredz, regulatīvajām iestādēm būtu jānodrošina patērētāju tiesību ievērošana. Tādējādi šajā apsvērumā

nav nevienas norādes, kas principā liegtu dalībvalstīm iespēju valsts tiesiskajā regulējumā paredzēt, ka mājsaimniecību lietotājam var tikt piemērots līgumsods, ja tas priekšlaicīgi izbeidz elektroenerģijas piegādes līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu.

70 Savukārt šīs direktīvas 52. apsvērumā noteikts, ka patērētājiem vajadzētu būt pieejamai skaidrai un saprotamai informācijai par viņu tiesībām enerģētikas nozarē, un tās 54. apsvērumā precizēts, ka strīdu izšķiršanas līdzekļi, kas paredzēti saskaņā ar minētās direktīvas 3. panta 7. punktu, jābūt pieejamiem visiem patērētājiem.

71 Līdz ar to jākonstatē, ka no konteksta, kādā iekļaujas Direktīvas 2009/72 3. panta 7. punkts un I pielikuma 1. punkta a) apakšpunkts, neizriet, ka šīm tiesību normām principā būtu pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā mājsaimniecību lietotājam ir atļauts piemērot līgumsodu, ja tas priekšlaicīgi izbeidz elektroenerģijas piegādes līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu. Savukārt no šī konteksta būtībā izriet, ka ar šādu valsts tiesisko regulējumu jānodrošina, kā tas jau norādīts interpretējamo tiesību normu formulējumā, lai lietotājiem, it īpaši mājsaimniecību lietotājiem, būtu tiesības izvēlēties piegādātāju un tikt skaidri un saprotami informētiem par to tiesībām un lai viņi varētu tās īstenot strīdu izšķiršanas mehānisma ietvaros (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2024. gada 11. janvāris, G (Maksa par līguma izbeigšanu pirms termiņa), C-371/22, EU:C:2024:21, 44. punkts).

72 Trešām kārtām, runājot par Direktīvas 2009/72 izvirzītajiem mērķiem, Tiesa jau ir norādījusi, ka saskaņā ar šīs direktīvas 1. pantu tās mērķis ir paredzēt kopīgus noteikumus elektroenerģijas ražošanai, pārvadei, sadalei un piegādei, kā arī patērētāju aizsardzības noteikumus, lai Savienībā uzlabotu un integrētu konkurētspējīgus elektroenerģijas tirgus. Šajā kontekstā un kā izriet no minētās direktīvas 3., 7. un 8. apsvēruma, tās mērķis citastarp ir izveidot pilnībā atvērtu un konkurētspējīgu elektroenerģijas iekšējo tirgu, kas ļautu visiem patērētājiem brīvi izvēlēties piegādātājus un pēdējiem minētajiem brīvi piegādāt savus produktus to lietotājiem, veicināt konkurētspēju iekšējā tirgū, lai nodrošinātu elektroenerģijas piegādi par viszemāko iespējamo cenu, un radīt vienlīdzīgus konkurences apstākļus šajā tirgū, lai panāktu elektroenerģijas iekšējā tirgus izveides pabeigšanu (spriedums, 2024. gada 11. janvāris, G (Maksa par līguma izbeigšanu pirms termiņa), C-371/22, EU:C:2024:21, 45. punkts un tajā minētā judikatūra).

73 Šajā ziņā jānorāda, ka Tiesa jau ir konstatējusi arī, ka elektroenerģijas piegādes līgumi uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu var nodrošināt lietotāju aizsardzību, garantējot tiem zemu un stabilu elektroenerģijas cenu un sniedzot patērētājiem pārliecību, ka izmaksas, kas tiem būs jāsedz, nemainīsies visā līguma darbības laikā. Tomēr, lai izpildītu no šādiem līgumiem izrietošos pienākumus, attiecīgais elektroenerģijas piegādātājs var būt sedzis īpašas izmaksas – kas varētu būt papildu izmaksas salīdzinājumā ar tām, kādas rastos, ja līgums būtu noslēgts uz nenoteiktu laiku un cena nebūtu fiksēta –, it īpaši, lai nodrošinātos pret izmaksu svārstībām vairumtirdzniecības tirgū. Tādējādi iespēja pieļaut līgumsoda noteikšanu lietotājam, ja tas šāda veida līgumu uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu izbeidz pirms termiņa, var sniegt iespēju kompensēt piegādātājam īpašās izmaksas, kuras tam radušās no šāda veida līguma, vienlaikus novēršot, ka tam būtu uz visiem saviem lietotājiem jāpārnes ar šāda veida līgumu saistītais finanšu risks, kas varētu izpausties kā tiem piemēroto elektroenerģijas cenu paaugstināšanās un galu galā būtu pretrunā mērķim nodrošināt patērētājiem viszemākās iespējamās cenas (spriedums, 2024. gada 11. janvāris, G (Maksa par līguma izbeigšanu pirms termiņa), C-371/22, EU:C:2024:21, 47. punkts).

74 Tiesa tomēr ir piebildusi, ka jāņem vērā arī Direktīvas 2009/72 vispārējais mērķis panākt elektroenerģijas iekšējā tirgus izveides pabeigšanu, kā arī konkrētāki mērķi, kas minēti šīs direktīvas 51. un 57. apsvērumā, proti, radīt patērētājiem iespēju izmantot konkurētspējīga un liberalizēta tirgus sniegtās priekšrocības. Tādējādi šo mērķu īstenošana tiktu apdraudēta, ja valsts tiesiskajā regulējumā būtu pieļauts noteikt līgumsodus, kas nebūtu samērīgi ar izmaksām, kuras radušās līguma dēļ, bet kuras nav pilnībā amortizētas tāpēc, ka līgums ir izbeigts pirms termiņa. Proti, šādi sodi var mākslīgi atturēt attiecīgos lietotājus priekšlaicīgi lauzt elektroenerģijas piegādes līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, it īpaši, lai mainītu piegādātāju, un tādējādi liegt tiem iespēju pilnībā izmantot konkurētspējīga un liberalizēta elektroenerģijas iekšējā tirgus sniegtās priekšrocības (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2024. gada 11. janvāris, G (Maksa par līguma izbeigšanu pirms termiņa), C-371/22, EU:C:2024:21, 48. punkts).

75 Šie Tiesas paustie apsvērumi lietā par elektroenerģijas piegādes līguma uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu izbeigšanu, ko veic lietotājs, kurš nav mājsaimniecību lietotājs, ir attiecināmi uz tāda paša veida līgumu, kas noslēgts ar mājsaimniecību lietotāju, jo Direktīvā 2009/72 attiecībā uz šī sprieduma 72.–74. punktā atgādinātajiem mērķiem nav veikta nekāda nošķiršana atkarībā no attiecīgā patērētāja statusa.

76 Tādējādi Direktīvas 2009/72 mērķi norāda, ka dalībvalstīm principā ir jābūt iespējai valsts tiesību aktos paredzēt, ka mājsaimniecību lietotājam var tikt piemērots līgumsods, ja tas priekšlaicīgi izbeidz elektroenerģijas piegādes līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, ar nosacījumu, ka ir izpildīti no šīs direktīvas izrietošie vispārīgie nosacījumi, it īpaši attiecībā uz nepieciešamo šī lietotāja informēšanu un strīdu izšķiršanas mehānisma esamību.

77 Tomēr, tā kā otrais jautājums atbilstoši iesniedzējtiesas norādēm attiecas uz valsts tiesisko regulējumu, kas ļauj piemērot līgumsodus, bet neparedz kritērijus to aprēķināšanai, it īpaši attiecībā uz samērīgumu ar izmaksām, radītajiem riskiem vai nodarīto kaitējumu, vēl ir jāprecizē, ka, lai gan Direktīvā 2009/72 šajā ziņā nav nevienas norādes, dalībvalstīm saskaņā ar pastāvīgo judikatūru sava kompetence ir jāīsteno, ievērojot Savienības tiesības, un tādējādi tās nedrīkst apdraudēt Direktīvas 2009/72 lietderīgo iedarbību (spriedums, 2024. gada 11. janvāris, G (Maksa par līguma izbeigšanu pirms termiņa), C-371/22, EU:C:2024:21, 50. punkts un tajā minētā judikatūra).

78 Direktīvas 2009/72 lietderīgā iedarbība tiktu apdraudēta, ja strīdu izšķiršanas mehānismā, kas dalībvalstīm saskaņā ar šo direktīvu jāparedz elektroenerģijas patērētājiem, administratīvajai vai tiesu iestādei, kas izskata strīdu, nebūtu iespējas novērtēt tāda līgumsoda apmēru, kāds aplūkots pamatlietā, un attiecīgā gadījumā noteikt tā samazināšanu vai pat atcelšanu, ja izrādītos, ka no visu šai lietai raksturīgo apstākļu viedokļa tas ir nesamērīgs salīdzinājumā ar izmaksām, kuras radušās tāda līguma dēļ, kāds aplūkots pamatlietā, bet kuras nav pilnībā amortizētas tāpēc, ka minētais līgums ir izbeigts pirms termiņa, un tādējādi šī līgumsoda dēļ praktiski zustu jēga tiešā lietotāja tiesībām efektīvi un viegli mainīt piegādātāju un būtu apdraudēti šī sprieduma 72. un 74. punktā atgādinātie minētās direktīvas mērķi (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2024. gada 11. janvāris, G (Maksa par līguma izbeigšanu pirms termiņa), C-371/22, EU:C:2024:21, 51. punkts).

79 Lai gan šāda līgumsoda apmēra samērīguma novērtēšana ir tikai tās valsts iestādes ziņā, kas izskata iespējamo strīdu, tomēr, lai sniegtu lietderīgu atbildi iesniedzējtiesai, jānorāda, ka, veicot minēto novērtējumu, var tikt ņemts vērā citstarp attiecīgā līguma sākotnējais ilgums; laiks, kas vēl atlicis līguma izbeigšanas brīdī; tās elektroenerģijas daudzums, kura bija iegādāta šī līguma izpildes

nolūkā, bet kuru lietotājs galu galā nepatērēs, kā arī līdzekļi, kas būtu bijuši pienācīgi rūpīga piegādātāja rīcībā, lai ierobežotu iespējamos ekonomiskos zaudējumus, kas tam būtu radušies līguma izbeigšanas pirms termiņa dēļ (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2024. gada 11. janvāris, G (Maksa par līguma izbeigšanu pirms termiņa), C-371/22, EU:C:2024:21, 52. punkts).

80 No iepriekš minētā izriet, ka Direktīvas 2009/72 3. panta 7. punktam un I pielikuma 1. punkta a) apakšpunktam, lasot tos kopsakarā ar šīs direktīvas 51. apsvērumu, nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā aplūkotais, ciktāl šāds tiesiskais regulējums nodrošina, ka līgumsods, kas var tikt noteikts saskaņā ar to, ir taisnīgs, skaidrs, iepriekš paziņots un brīvprātīgi pielīgts, un ka pastāv pārsūdzības iespējas administratīvā kārtā vai tiesā, un iestāde, kurā celta prasība, var novērtēt šī soda samērīgumu, ņemot vērā visus lietas apstākļus, un attiecīgā gadījumā likt to samazināt vai atcelt (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2024. gada 11. janvāris, G (Maksa par līguma izbeigšanu pirms termiņa), C-371/22, EU:C:2024:21, 55. punkts).

81 Lai iesniedzējtiesai sniegtu lietderīgu atbildi, vēl jāprecizē, ka, pirmkārt, ņemot vērā šo interpretāciju, nav nozīmes, vai pamatlietā S. J. tiek kvalificēts kā "mājsaimniecību lietotājs" Direktīvas 2009/72 2. panta 10. punkta izpratnē vai kā "lietotājs, kas nav mājsaimniecību lietotājs" tās 2. panta 11. punkta izpratnē, jo analoģiska interpretācija ir piemērojama, ja lietotājs, kas nav mājsaimniecību lietotājs, priekšlaicīgi izbeidz elektroenerģijas piegādes līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2024. gada 11. janvāris, G (Maksa par līguma izbeigšanu pirms termiņa), C-371/22, EU:C:2024:21, 55. punkts).

82 Otrkārt, šādos apstākļos saskaņā ar Direktīvas 2009/72 I pielikuma 1. punktu minētā interpretācija neskar tiesības, ko tāds lietotājs kā S. J. attiecīgā gadījumā varētu gūt no Savienības tiesiskā regulējuma par patērētāju aizsardzību, it īpaši no Direktīvas 93/13, ja šis lietotājs turklāt ietilptu jēdzienā "patērētājs" pēdējās minētās direktīvas 2. panta b) punkta izpratnē.

83 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2009/72 3. panta 7. punkts un I pielikuma 1. punkta a) apakšpunkts, lasot tos kopsakarā ar šīs direktīvas 51. apsvērumu, jāinterpretē tādējādi, ka tiem nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru gadījumā, ja mājsaimniecību lietotājs pirms termiņa izbeidz elektroenerģijas piegādes līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, viņam jāmaksā līgumā paredzētais līgumsods, ja vien šajā tiesiskajā regulējumā, pirmkārt, ir garantēts, ka šāds līgumsods ir taisnīgs, skaidrs, iepriekš paziņots un brīvprātīgi pielīgts, un, otrkārt, ir paredzēta pārsūdzības iespēja administratīvā kārtā vai tiesā, un iestāde, kas izskata lietu, var novērtēt šī soda samērīgumu, ņemot vērā visus lietas apstākļus, un attiecīgā gadījumā noteikt tā samazināšanu vai atcelšanu. Šī interpretācija neskar tiesības, kas šādam lietotājam attiecīgā gadījumā varētu izrietēt no Savienības tiesiskā regulējuma patērētāju tiesību aizsardzības jomā, it īpaši no Direktīvas 93/13, ja šis lietotājs turklāt ietilptu jēdzienā "patērētājs" pēdējās minētās direktīvas 2. panta b) punkta izpratnē.

Par tiesāšanās izdevumiem

84 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

1) **Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 2. panta b) punkts, lasot to kopsakarā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/83/ES (2011. gada 25. oktobris) par patērētāju tiesībām un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK 17. apsvērumu,**

   jāinterpretē tādējādi, ka

   jēdziens "patērētājs" šīs tiesību normas izpratnē attiecas uz lauksaimnieku, kurš līgumu par elektroenerģijas iegādi noslēdzis gan lauku saimniecības, gan mājsaimniecības vajadzībām, ja šī līguma mērķis, kurš saistīts ar profesionālo darbību, ir tik ierobežots, ka tas nav dominējošs minētā līguma kopējā kontekstā.

2) **Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/72/EK (2009. gada 13. jūlijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/54/EK atcelšanu 3. panta 7. punkts un I pielikuma 1. punkta a) apakšpunkts, lasot tos kopsakarā ar Direktīvas 2009/72 51. apsvērumu,**

   jāinterpretē tādējādi, ka

   tiem nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru gadījumā, ja mājsaimniecību lietotājs pirms termiņa izbeidz elektroenerģijas piegādes līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku un par fiksētu cenu, viņam jāmaksā līgumā paredzētais līgumsods, ja vien šajā tiesiskajā regulējumā, pirmkārt, ir garantēts, ka šāds līgumsods ir taisnīgs, skaidrs, iepriekš paziņots un brīvprātīgi pielīgts, un, otrkārt, ir paredzēta pārsūdzības iespēja administratīvā kārtā vai tiesā, un iestāde, kas izskata lietu, var novērtēt šī soda samērīgumu, ņemot vērā visus lietas apstākļus, un attiecīgā gadījumā noteikt tā samazināšanu vai atcelšanu. Šī interpretācija neskar tiesības, kas šādam lietotājam attiecīgā gadījumā varētu izrietēt no Savienības tiesiskā regulējuma patērētāju tiesību aizsardzības jomā, it īpaši no Direktīvas 93/13, ja šis lietotājs turklāt ietilptu jēdzienā "patērētājs" pēdējās minētās direktīvas 2. panta b) punkta izpratnē.

[Paraksti]